

OBSAH

PŘEDMLUVA	5
ÚVOD	7

ODDÍL PRVNÍ

PŘEDKAPITALISTICKÉ VÝROBNÍ ZPŮSOBY

KAPITOLA I. PRVOBYTNĚ POSPOLNÝ VÝROBNÍ ZPŮSOB	15
---	----

Vznik lidské společnosti – 15. Podmínky materiálního života prvobytné společnosti. Vývoj pracovních nástrojů – 16. Výrobní vztahy v prvobytné společnosti. Přirozená dělba práce – 18. Rodové zřízení. Matriarchální rod. Patriarchální rod – 20. Vznik společenské dělby práce a směny – 22. Vznik soukromého vlastnictví a tříd. Rozklad prvobytně pospolného řádu – 23.

SPOLEČENSKÉ PŘEDSTAVY PRVOBYTNÉ DOBY	25
--------------------------------------	----

<i>Stručné závěry</i>	26
-----------------------	----

KAPITOLA II. OTROKÁŘSKÝ VÝROBNÍ ZPŮSOB	27
--	----

Vznik otrokářského řádu – 27. Výrobní vztahy v otrokářském řádu. Postavení otroků – 31. Další rozvoj směny. Obchodní a lichvářský kapitál – 34. Zostření rozporů otrokářského výrobního způsobu – 35. Třídní boj vykořisťovaných proti vykořisťovatelům. Povstání otroků. Zánik otrokářského řádu – 37.

EKONOMICKÉ NÁZORY EPOCHY OTROKÁŘSTVÍ	38
--------------------------------------	----

<i>Stručné závěry</i>	40
-----------------------	----

KAPITOLA III. FEUDÁLNÍ VÝROBNÍ ZPŮSOB	42
---------------------------------------	----

Vznik feudalismu – 42. Výrobní vztahy ve feudální společnosti. Vykořisťování rolníků feudály – 46. Středověké město. Řemeslnické cechy. Kupecké gildy – 49. Třídy a stavy ve feudální společnosti.

Feudální hierarchie – 52. Rozvoj výrobních sil ve feudální společnosti – 53. Vznik kapitalistické výroby v lůně feudálního řádu. Úloha obchodního kapitálu – 54. Původní akumulace kapitálu. Násilné zbavování rolníků půdy. Nahromadění bohatství – 58. Povstání nevolných rolníků. Buržoasní revoluce. Zánik feudálního řádu – 61.
EKONOMICKÉ NÁZORY EPOCHY FEUDALISMU 62

Stručné závěry 66

ODDÍL DRUHÝ KAPITALISTICKÝ VÝROBNÍ ZPŮSOB

A) PŘEDMONOPOLISTICKÝ KAPITALISMUS

KAPITOLA IV. ZBOŽNÍ VÝROBA, ZBOŽÍ A PENÍZE 69

Zbožní výroba — východisko vzniku a obecný rys kapitalismu – 69. Zboží a jeho vlastnosti. Dvojaký charakter práce ztělesněné ve zboží – 70. Práce jednoduchá a složitá. Společensky nutná pracovní doba – 72. Rozvoj forem hodnoty. Podstata peněz – 73. Funkce peněz – 76. Zlato a papírové peníze – 80. Zákon hodnoty — ekonomický zákon zbožní výroby – 81. Zbožní fetišismus – 82.

Stručné závěry 83

KAPITOLA V. KAPITALISTICKÁ JEDNODUCHÁ KOOPERACE A MANUFATURA 85

Kapitalistická jednoduchá kooperace – 85. Manufakturní období kapitalismu – 86. Kapitalistická domácká práce – 89. Historická úloha manufaktury – 90. Rozpad rolnictva. Přejchod od robotního hospodářství ke kapitalistickému – 90. Vytváření vnitřního trhu pro kapitalistický průmysl – 93.

Stručné závěry 94

KAPITOLA VI. STROJOVÉ OBDOBÍ KAPITALISMU 95

Přejchod od manufaktury k strojovému průmyslu – 95. Průmyslová revoluce – 96. Kapitalistická industrialisace – 98. Růst měst a průmyslových center. Vytváření třídy proletářů – 100. Kapitalistická továrna. Stroj jako prostředek vykořisťování námezdní práce kapitálem – 101. Velkopřůmysl a zemědělství – 104. Kapitalistické zspolečnění práce a výroby. Hranice použití strojů za kapitalismu – 105.

Stručné závěry 107

struktura společnosti v Čínské lidové republice – 613. Cesty socialistické industrialisace v Číně – 619. Postupné socialistické přebudování zemědělství – 622. Zvyšování hmotné a kulturní životní úrovně čínského lidu – 625.

Stručné závěry

626

KAPITOLA XLII. HOSPODÁŘSKÁ SPOLUPRÁCE MEZI ZEMĚMI
SOCIALISTICKÉHO TÁBORA

628

Vznik a upevnění světového demokratického trhu – 628. Charakter hospodářských vztahů mezi zeměmi socialistického tábora – 630. Hlavní formy hospodářské spolupráce mezi zeměmi socialistického tábora – 633.

Stručné závěry

637

ZÁVĚR

638

KAPITOLA VII. KAPITÁL A NADHODNOTA. ZÁKLADNÍ EKONOMICKÝ ZÁKON KAPITALISMU	109
Základ výrobních vztahů kapitalistického řádu – 109. Přeměna peněz v kapitál. Pracovní síla jako zboží – 110. Hodnota a užitná hodnota zboží pracovní síla. Zákon nadhodnoty – základní ekonomický zákon kapitalismu – 111. Kapitál jako společenský výrobní vztah. Kapitál konstantní a variabilní – 115. Míra nadhodnoty – 116. Dva způsoby, jimiž se zvyšuje stupeň vykořisťování. Absolutní a relativní nadhodnota – 117. Pracovní den a jeho hranice. Boj za zkrácení pracovního dne – 119. Zvláštní nadhodnota – 121. Třídní struktura kapitalistické společnosti. Buržoasní stát – 122.	
<i>Stručné závěry</i>	124
KAPITOLA VIII. MZDA	126
Cena pracovní síly. Podstata mzdy – 126. Hlavní formy mzdy – 127. Popoháněčské mzdové systémy – 130. Nominální a reálná mzda – 132. Klesání reálné mzdy za kapitalismu – 134. Boj dělnické třídy za zvýšení mezd – 137.	
<i>Stručné závěry</i>	139
KAPITOLA IX. AKUMULACE KAPITÁLU A ZBÍDAČOVÁNÍ PROLETARIÁTU	141
Výroba a reprodukce – 141. Kapitalistická prostá reprodukce – 142. Kapitalistická rozšířená reprodukce. Akumulace kapitálu – 144. Organické složení kapitálu. Koncentrace a centralisace kapitálu – 144. Průmyslová rezervní armáda – 146. Agrární přelidnění – 148. Všeobecný zákon kapitalistické akumulace. Relativní a absolutní zbídačování proletariátu – 149. Základní rozpor kapitalistického výrobního způsobu – 152.	
<i>Stručné závěry</i>	153
KAPITOLA X. KOLOBĚH A OBRAT KAPITÁLU	154
Koloběh kapitálu. Tři formy průmyslového kapitálu – 154. Obrat kapitálu. Doba výroby a doba oběhu – 157. Fixní a oběžný kapitál – 157. Roční míra nadhodnoty. Způsoby zrychlení obratu kapitálu – 159.	
<i>Stručné závěry</i>	161
KAPITOLA XI. PRŮMĚRNÝ ZISK A VÝROBNÍ CENA	162
Kapitalistické výrobní náklady a zisk. Míra zisku – 162. Tvorba	

průměrné míry zisku a přeměna hodnoty zboží ve výrobní cenu – 163.	
Sestupná tendence míry zisku – 168.	
<i>Stručné závěry</i>	171
KAPITOLA XII. OBCHOD, ÚVĚR A PENĚŽNÍ OBĚH	172
Obchodní zisk a jeho zdroj – 172. Náklady oběhu – 174. Formy kapitalistického obchodu. Bursy na zboží – 175. Zahraniční obchod – 176. Zápůjční kapitál – 177. Úrok a podnikatelský zisk. Úroková míra a její klesající tendence – 179. Formy úvěru. Banky a jejich operace – 180. Akciové společnosti. Fiktivní kapitál – 182. Peněžní oběh kapitalistických zemí – 184.	
<i>Stručné závěry</i>	187
KAPITOLA XIII. POZEMKOVÁ RENTA. AGRÁRNÍ POMĚRY ZA KAPITALISMU	189
Kapitalistické zřízení v zemědělství a soukromé vlastnictví půdy – 189. Diferenciální renta – 191. Absolutní renta. Cena půdy – 195. Renta v těžebním průmyslu. Renta ze stavebních pozemků – 197. Velkovýroba a malovýroba v zemědělství – 199. Prohloubení protikladů mezi městem a vesnicí – 201. Soukromé vlastnictví půdy a nacionalisace půdy – 202.	
<i>Stručné závěry</i>	204
KAPITOLA XIV. NÁRODNÍ DŮCHOD	206
Úhrnný společenský produkt a národní důchod – 206. Rozdělování národního důchodu – 207. Státní rozpočet – 211.	
<i>Stručné závěry</i>	214
KAPITOLA XV. REPRODUKCE SPOLEČENSKÉHO KAPITÁLU	215
Společenský kapitál. Složení úhrnného společenského produktu – 215. Podmínky realizace za kapitalistické prosté reprodukce – 217. Podmínky realizace za kapitalistické rozšířené reprodukce – 218. Problém trhu. Rozpory kapitalistické reprodukce – 220.	
<i>Stručné závěry</i>	222
KAPITOLA XVI. HOSPODÁŘSKÉ KRIZE	223
Základ kapitalistických krisí z nadvýroby – 223. Cyklický charakter kapitalistické reprodukce – 225. Agrární krise – 227. Krise a zostření rozporů kapitalismu – 229. Dějinná tendence vývoje kapitalismu.	

Proletariát jako hrobař kapitalismu – 231.

Stručné závěry

232

B) MONOPOLISTICKÝ KAPITALISMUS — IMPERIALISMUS

KAPITOLA XVII. IMPERIALISMUS — NEJVYŠŠÍ STADIUM KAPITALISMU. ZÁKLADNÍ EKONOMICKÝ ZÁKON MONOPOLISTICKÉHO KAPITALISMU

234

Přechod k imperialismu – 234. Koncentrace výroby a monopoly. Monopoly a konkurence – 236. Koncentrace a monopoly v bankovníctví. Nová úloha bank – 240. Finanční kapitál a finanční oligarchie – 241. Vývoz kapitálu – 243. Ekonomické rozdělení světa mezi svazy kapitalistů. Mezinárodní monopoly – 245. Ukončení teritoriálního rozdělení světa mezi velmocemi a boj o jeho nové rozdělení – 246. Základní ekonomický zákon monopolistického kapitalismu – 247.

Stručné závěry

252

KAPITOLA XVIII. KOLONIÁLNÍ SOUSTAVA IMPERIALISMU

253

Úloha kolonií v období imperialismu – 253. Kolonie jako agrární a surovinové přívěsky metropolí – 254. Metody koloniálního vykořisťování pracujících mas – 257. Národně osvobozený boj koloniálních národů – 261.

Stručné závěry

263

KAPITOLA XIX. HISTORICKÉ MÍSTO IMPERIALISMU

264

Imperialismus – poslední stadium kapitalismu – 264. Imperialismus – parazitní neboli zahnívající kapitalismus – 265. Imperialismus – především socialistické revoluce – 268. Státně monopolistický kapitalismus – 269. Zákon nerovnoměrného hospodářského a politického vývoje kapitalistických zemí v období imperialismu a možnost vítězství socialismu v jedné zemi – 271.

Stručné závěry

275

KAPITOLA XX. VŠEOBECNÁ KRIZE KAPITALISMU

276

Podstata všeobecné krize kapitalismu – 276. První světová válka a začátek všeobecné krize kapitalismu – 277. Vítězství Velké říjnové socialistické revoluce a rozpad světa na dvě soustavy – kapitalistickou a socialistickou – 279. Krize koloniální soustavy imperialismu – 281.

Zostření problému trhů, chronické nevyužití kapacity podniků a chronická masová nezaměstnanost – 283. Prohloubení krise z nadvýroby a změny v kapitalistickém cyklu – 286.

Stručné závěry

290

KAPITOLA XXI. PROHLOUBENÍ VŠEOBECNÉ KRISE KAPITALISMU PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

291

Druhá světová válka a druhá etapa všeobecné krise kapitalismu – 291. Vznik dvou táborů na mezinárodním fóru a rozpad jediného světového trhu – 294. Zostření krise koloniální soustavy imperialismu – 295. Zesílení nerovnoměrného vývoje kapitalismu. Expanse amerického imperialismu – 298. Militarizace hospodářství kapitalistických zemí – 301. Zesílené zbídačování dělnické třídy kapitalistických zemí – 303. Úpadek zemědělství kapitalistických zemí a zbídačování rolnictva – 305.

Stručné závěry

308

EKONOMICKÁ UČENÍ EPOCHY KAPITALISMU

310

Buržoasní klasická politická ekonomie – 310. Vznik vulgární politické ekonomie – 312. Maloburžoasní politická ekonomie – 313. Utopičtí socialisté – 313. Revoluční demokraté v Rusku – 314. Revoluční převrat v politické ekonomii, uskutečněný K. Marxem a B. Engelsem – 315. Další rozklad buržoasní ekonomické vědy. Soudobá buržoasní politická ekonomie – 318. Ekonomické teorie oportunistů II. internacionály a soudobých pravicových socialistů – 321. Rozvinutí marxistické politické ekonomie kapitalismu V. I. Leninem. Vypracování nových pouček politické ekonomie kapitalismu J. V. Stalinem – 324.

ODDÍL TŘETÍ

SOCIALISTICKÝ VÝROBNÍ ZPŮSOB

A) OBDOBÍ PŘECHODU OD KAPITALISMU K SOCIALISMU

KAPITOLA XXII. HLAVNÍ RYSY OBDOBÍ PŘECHODU OD KAPITALISMU K SOCIALISMU

330

Proletářská revoluce a nutnost období přechodu od kapitalismu k socialismu – 330. Diktatura proletariátu jako nástroj budování socialistické ekonomiky – 332. Socialistické znárodnění – 334. Ekonomické sektory a třídy v přechodném období. Svazek dělnické třídy

s rolnictvem – 337. Vznik ekonomických zákonů socialismu – 340. Základy ekonomické politiky v období přechodu od kapitalismu k socialismu – 342.	
<i>Stručné závěry</i>	350
KAPITOLA XXIII. SOCIALISTICKÁ INDUSTRIALISACE	351
Velkopřůmysl – materiální základ socialismu. Podstata socialistické industrialisace – 351. Tempo socialistické industrialisace – 354. Socialistická metoda industrialisace. Zdroje prostředků pro socialistickou industrialisaci – 355. Přeměna SSSR ze zaostalé, agrární země ve vyspělou, průmyslovou velmoc – 358.	
<i>Stručné závěry</i>	362
KAPITOLA XXIV. KOLEKTIVISACE ZEMĚDĚLSTVÍ	364
Historická nutnost kolektivisace zemědělství. Leninův družstevní plán – 364. Předpoklady hromadné kolektivisace – 367. Hromadná kolektivisace a likvidace kulactva jako třídy – 371. Zemědělský artěl jako hlavní forma kolektivního hospodářství – 373. Přeměna SSSR ze země maloroľnického hospodářství v zemi nejvyvinutější zemědělské velkovýroby s nejmechanisovanější výrobou na světě – 375.	
<i>Stručné závěry</i>	377
KAPITOLA XXV. VÍTĚZSTVÍ SOCIALISMU V SSSR	379
Upevnění socialistického výrobního způsobu – 379. Změny v třídní struktuře společnosti – 382. Likvidace ekonomické nerovnosti národů – 386. Vstup SSSR do období postupného přechodu od socialismu ke komunismu – 388.	
<i>Stručné závěry</i>	391
B) SOCIALISTICKÁ SOUSTAVA NÁRODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ	
KAPITOLA XXVI. MATERIÁLNĚ VÝROBNÍ ZÁKLADNA SOCIALISMU	392
Hlavní rysy materiálně výrobní základny socialismu – 392. Socialistický průmysl – 393. Socialistické zemědělství – 396. Cesty technického pokroku za socialismu – 398. Rozmístění socialistické výroby – 402.	
<i>Stručné závěry</i>	404
KAPITOLA XXVII. SPOLEČENSKÉ VLASTNICTVÍ VÝROBNÍCH PROSTŘEDKŮ – ZÁKLAD VÝROBNÍCH VZTAHŮ SOCIALISMU	405

Socialistická soustava národního hospodářství a socialistické vlastnictví – 405. Dvě formy socialistického vlastnictví – 407. Osobní vlastnictví za socialismu – 412. Charakter socialistických výrobních vztahů – 413.

Stručné závěry

416

KAPITOLA XXVIII. ZÁKLADNÍ EKONOMICKÝ ZÁKON SOCIALISMU

417

Charakter ekonomických zákonů za socialismu – 417. Podstatné rysy základního ekonomického zákona socialismu – 419. Základní ekonomický zákon socialismu a růst blahobytu pracujících – 422. Ekonomická úloha socialistického státu – 424.

Stručné závěry

428

KAPITOLA XXIX. ZÁKON PLÁNOVITÉHO (PROPORCIONÁLNÍHO) ROZVOJE NÁRODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

430

Nutnost plánovitého rozvoje národního hospodářství za socialismu – 430. Základní rysy a požadavky zákona plánovitého rozvoje národního hospodářství – 431. Zákon plánovitého rozvoje národního hospodářství a socialistické plánování – 434. Přednosti plánovaného hospodářství – 440.

Stručné závěry

442

KAPITOLA XXX. SPOLEČENSKÁ PRÁCE ZA SOCIALISMU

444

Charakter práce za socialismu. Zásada hmotné zainteresovanosti – 444. Práce jako povinnost členů socialistické společnosti. Uskutečnění práva na práci – 445. Rozdělování podle práce – ekonomický zákon socialismu – 448. Socialistická kooperace práce – 449. Socialistické soutěžení – 451. Neustálý růst produktivity práce – ekonomický zákon socialismu – 453.

Stručné závěry

456

KAPITOLA XXXI. ZBOŽNÍ VÝROBA, ZÁKON HODNOTY A PENÍZE ZA SOCIALISMU

457

Nutnost zboží výroby za socialismu a její zvláštnosti – 457. Užitná hodnota a hodnota zboží v socialistickém hospodářství – 459. Charakter působení zákona hodnoty za socialismu – 461. Peníze a jejich funkce v socialistickém hospodářství – 465.

Stručné závěry

467

KAPITOLA XXXII. MZDA ZA SOCIALISMU	469
Mzda a ekonomický zákon rozdělování podle práce – 469. Formy mzdy. Tarifní soustava – 472. Neustálý růst reálné mzdy za socialismu – 475.	
<i>Stručné závěry</i>	479
KAPITOLA XXXIII. CHOZRASČOT A RENTABILITA. VLASTNÍ NÁKLADY A CENA	481
Hospodárnost – 481. Chozrasčot a rentabilita podniků – 482. Fondy podniků. Základní a oběžné fondy – 486. Vlastní náklady výroby – 488. Čistý důchod státního podniku. Centralisovaný čistý důchod státu – 490. Cena průmyslových výrobků – 492.	
<i>Stručné závěry</i>	493
KAPITOLA XXXIV. SOCIALISTICKÁ SOUSTAVA ZEMĚDĚLSTVÍ	495
Místo a úloha socialistického zemědělství v národním hospodářství – 495. Strojní a traktorové stanice – průmyslová základna kolchozní výroby – 500. Společenské hospodářství kolchozů. Kolchozní výrobní prostředky. Pracovní jednotka – 503. Produkce kolchozní výroby. Kolchozní důchody – 507. Diferenciální renta za socialismu – 511. Rozdělování kolchozní produkce a kolchozních důchodů. Růst životní úrovně kolchozního rolnictva – 513. Rozvoj sovchozů a cesty k zvyšování jejich rentability – 517.	
<i>Stručné závěry</i>	520
KAPITOLA XXXV. OBRAT ZBOŽÍ ZA SOCIALISMU	523
Podstata a úloha obchodu za socialismu – 523. Základní formy obchodu za socialismu – 527. Ceny a náklady oběhu ve státním a družstevním obchodě – 530. Zahraniční obchod – 533.	
<i>Stručné závěry</i>	534
KAPITOLA XXXVI. NÁRODNÍ DŮCHOD SOCIALISTICKÉ SPOLEČNOSTI	536
Úhrnný společenský produkt a národní důchod za socialismu – 536. Neustálý růst národního důchodu za socialismu – 538. Rozdělování národního důchodu – 540	
<i>Stručné závěry</i>	543
KAPITOLA XXXVII. STÁTNÍ ROZPOČET, ÚVĚR A PENĚŽNÍ OBĚH ZA SOCIALISMU	545
Finanční soustava socialismu – 545. Rozpočet socialistického státu –	

546. Úvěr za socialismu – 550. Banky v socialistické společnosti – 553. Peněžní oběh za socialismu – 555.	
<i>Stručné závěry</i>	558
KAPITOLA XXXVIII. SOCIALISTICKÁ REPRODUKCE	559
Podstata socialistické reprodukce – 559. Národní bohatství socialistické společnosti. Složení úhrnného společenského produktu – 561. Vzájemný vztah mezi oběma skupinami společenské výroby – 563. Tvorba a určení společenských fondů za socialismu – 567. Socialistická akumulace. Akumulace a spotřeba v socialistické společnosti – 569.	
<i>Stručné závěry</i>	572
KAPITOLA XXXIX. POSTUPNÝ PŘECHOD OD SOCIALISMU KE KOMUNISMU	574
Dvě fáze komunistické společnosti – 574. Vytváření materiálně výrobní základny komunismu – 577. Cesty k odstranění podstatného rozdílu mezi městem a venkovem – 580. Cesty k odstranění podstatného rozdílu mezi duševní a fyzickou prací – 583. Přejchod ke komunistické zásadě: „Každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb“ – 586.	
<i>Stručné závěry</i>	589
C) BUDOVÁNÍ SOCIALISMU V LIDOVĚ DEMOKRATICKÝCH ZEMÍCH	
KAPITOLA XL. EKONOMICKÝ ŘÁD EVROPSKÝCH LIDOVĚ DEMOKRATICKÝCH ZEMÍ	591
Předpoklady lidově demokratické revoluce – 591. Charakter lidově demokratické revoluce – 592. Ekonomické sektory a třídy – 595. Socialistická industrialisace – 599. Socialistické přebudovávání zemědělství – 602. Vzestup hmotné a kulturní úrovně pracujících – 605.	
<i>Stručné závěry</i>	606
KAPITOLA XLI. EKONOMICKÝ ŘÁD ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY	608
Ekonomické předpoklady čínské lidové revoluce – 608. Charakter čínské revoluce – 610. Revoluční agrární přeměny. Socialistické znárodnění – 612. Formy vlastnictví výrobních prostředků a třídní	